

17^{ος} Πανελλήνιος Μαθητικός Διαγωνισμός Αστρονομίας και Διαστημικής 2012 Φάση 3^η: «ΙΠΠΑΡΧΟΣ»

Θέματα του Λυκείου

Θέμα 1^ο (Τροπικός του Καρκίνου):

«Η Μεσοποταμιακή κατάταξη των αστερισμών έχει επιζήσει μέχρι σήμερα, διότι έγινε η βάση ενός αριθμητικού σχήματος αναφοράς - του εκλειπτικού ή ζωδιακού συστήματος. Αυτό συνέβη περί το 450 π.Χ., όταν η εκλειπτική αναγνωρίστηκε σαφώς και διαιρέθηκε σε 12 ίσα ζώδια» (Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος - Larrousse - Britannica).

Με τη λέξη «ίσα» εννοείται «τόξα ίσου πλάτους», δηλ. ακριβώς 30° το καθένα (κάτι που δεν αληθεύει για τους αντίστοιχους αστερισμούς, αλλά άλλο οι αστερισμοί και άλλο τα ζώδια).

Ως γνωστόν, ο Ήλιος, στο βορειότερο σημείο της φαινομενικής ετήσιας παλινδρόμησής του, μεσουρανή ακριβώς στο ζενίθ στον βορειότερο παράλληλο που αυτό είναι δυνατόν να συμβεί (δηλ. περίπου στον παράλληλο των 23,5° βόρεια), την 21^η Ιουνίου. Από την επόμενη ημέρα ο Ήλιος «τρέπεται» προς νότο. Την εποχή που η Αστρονομία ανθούσε στη Μεσοποταμία, στις 21 Ιουνίου ο Ήλιος μόλις εισερχόταν στην περιοχή του ζωδίου του Καρκίνου. Έτσι, ο παράλληλος των 23,5° βόρεια ονομάστηκε (πολύ αργότερα, βέβαια - το 1545) «Τροπικός του Καρκίνου».

Γνωρίζουμε ότι η περίοδος της μετάπτωσης του άξονα της Γης είναι περίπου 25.800 χρόνια. Αν έπρεπε να δώσουμε σήμερα μια ονομασία στον παράλληλο των 23,5° βόρεια, πώς θα τον ονομάζαμε;

Θέμα 2^ο (Περιορισμένης ανάπτυξης):

Τα κατοπτρικά τηλεσκόπια, εκτός των άλλων, περιλαμβάνουν ένα αντικειμενικό ή πρωτεύον κάτοπτρο και ένα δευτερεύον κάτοπτρο.

A) Γιατί επιδιώκεται να κατασκευάζονται τα κατοπτρικά τηλεσκόπια, με όσο το δυνατό μεγαλύτερο αντικειμενικό κάτοπτρο;

B) Γιατί στην ανακλαστική επιφάνεια του αντικειμενικού κάτοπτρου ενός τέτοιου τηλεσκοπίου, δίνεται παραβολοειδές σχήμα;

Γ) Ποιος ο ρόλος του προσοφθάλμιου φακού;

Δ) Για ποιο λόγο τοποθετούνται τηλεσκόπια σε τροχιά γύρω από τη Γη, παρά το μεγάλο τους κόστος;

(Να απαντήσετε μέσα σε 20 σειρές)

Θέμα 3^ο (Ουρανογραφία):

Το Τρίγωνο του Καλοκαιριού είναι ένας ωραίος σχηματισμός άστρων κατά τη διάρκεια του Καλοκαιριού.

A) Ποια είναι τα άστρα που το απαρτίζουν και σε ποιους αστερισμούς ανήκουν;

B) Ποια πλευρά του Τριγώνου, αν προεκταθεί, θα συναντήσει τελικά το κέντρο του Γαλαξία μας;

Γ) Να σχεδιάσετε, όσο γίνεται καλύτερα, τους αστερισμούς αυτούς με τα λαμπρότερα άστρα τους.

Θέμα 4° (Πρόβλημα Νο.1):

Το απόλυτο μέγεθος του Ηλίου είναι 4,82. Υπάρχουν άστρα, από τη γειτονιά των οποίων ο Ήλιος θα είναι ορατός σαν αστέρι πρώτου μεγέθους; Αν ναι, ποια είναι τα άστρα αυτά, που φαίνονται στον ουρανό με γυμνό μάτι; (Δίδεται ότι $1\text{pc} = 3,26 \text{ έ.φ.}$).

Θέμα 5° (Πρόβλημα Νο.2):

Η Γη κινείται σε περίπου κυκλική τροχιά γύρω από τον Ήλιο, σε απόσταση $r = 8 \text{ min}$ φωτός και με περίοδο $T_T = 1 \text{ έτος}$. Παρόμοια, ο Ήλιος κινείται σε περίπου κυκλική τροχιά γύρω από το κέντρο του Γαλαξία μας και σε απόσταση $R = 30.000 \text{ έτη φωτός}$ με περίοδο $T_H = 240 \text{ εκατομμύρια έτη}$.

Με αυτά τα δεδομένα, υπολογίστε τη μάζα M_G του Γαλαξία μας συναρτήσει της μάζας M_H του Ήλιου, θεωρώντας ότι το σύνολο σχεδόν της γαλαξιακής μάζας είναι συγκεντρωμένο εσωτερικά της τροχιάς του Ήλιου έτσι, ώστε η βαρυτική έλξη του Γαλαξία στον Ήλιο να μπορεί να προσεγγισθεί, θεωρώντας ότι όλη η μάζα M_G του Γαλαξία είναι συγκεντρωμένη στο κέντρο του.

Δίδεται: $1 \text{ έτος} = 365 \text{ μέρες}$.

Καλή Επιτυχία!!

Ραντεβού στην 4^η φάση «ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΣ»

Η Επιτροπή του 17^{ου} Πανελληνίου Μαθητικού Διαγωνισμού
Αστρονομίας & Διαστημικής